

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

■ Boeken

Handboek Systeemtherapie

A. Savenije, J. van Lawick, E.T.M. Reijmers (red.) (2008). Utrecht: De Tijdstroom. 830 pp. € 60,-. ISBN 978 90 5898 1417

Het *Handboek Systeemtherapie* werd in september 2008 door A. Savenije op wervende wijze gepresenteerd op het jubileumcongres ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de NVRG. 'Ons' eerste *Handboek Gezinstherapie* dateert uit 1991, was sindsdien niet meer geactualiseerd en werd nauwelijks meer in opleidingen gebruikt. Het ademde de sfeer van inspiratie door de grondleggers en vormde de (soms wat chaotische) neerslag van pionierswerk.

De indeling van het nieuwe *Handboek Systeemtherapie* is grosso modo hetzelfde gebleven, eerst de theoretische fundamenteën, daarna de uitwerking naar de praktijk. Wat echter direct in het oog springt is de veel systematischer uiteenzetting van de basisbegrippen. Er is een volledig overzicht van alle relevante kernbegrippen en die worden in deel 4 (Begrippen en Methodiek) en 5 (Perspectieven) bondig en helder uiteengezet. De uitleg ademt een sfeer van no-nonsense, hetgeen soms ook naar wat meer diepgang doet verlangen. Dat laatste is iets dat we overigens vaker tegenkomen bij handboeken. In dit handboek echter wordt dat goedgemaakt in de uitwerking naar de praktijk die op de uiteenzetting van de basisbegrippen volgt; door het

hele boek heen worden alle belangrijke theoretische en methodische noties geïllustreerd aan de hand van casuïstiek.

Een echte meerwaarde ten opzichte van het vorige handboek is ook de ruime aandacht die aan onderzoek is besteed, zowel aan wat er inmiddels bekend is over uitkomsten van systeemtherapie als aan de vraag hoe onderzoek naar systeemtherapie kan worden uitgebreid met procesonderzoek om recht te doen aan wat er nu precies gebeurt in een systeembehandeling.

Een belangrijke theoretische ingreep is de keuze van de redacteurs om niet meer te spreken van 'stromingen' binnen de systeemtherapie maar van 'perspectieven'. Het getuigt ook van systemisch denken om vanuit verschillende perspectieven naar problematiek te kijken; het begrip stroming suggereert al snel een bekentenis tot één stroming en richtingenstrijd.

Alle gangbare perspectieven (structureel, communicatief, oplossingsgericht, narratief etc.) komen aan bod, alleen het cybernetische en strategische perspectief worden niet meer als zodanig uiteengezet; een vreemde beslissing omdat de redacteurs benadrukken (p.14) dat het handboek de naam *Systeemtherapie* moest dragen, anders dan het eerste handboek,

en het systemisch concept en denkmodel uit het cybernetisch perspectief afkomstig zijn. Het idee dat systemen op een bepaalde wijze rond klachten en pathologie worden georganiseerd, is juist in de cybernetische en de strategische 'school' volop uitgewerkt. In deze benadering was er bij uitstek aandacht voor de functie die klachten in een systeem kunnen hebben en zijn ook de concepten van congruente en paradoxale communicatie doorontwikkeld, waaruit bijvoorbeeld een methodiek als symptoomvoorschrijving is voortgekomen. Kijken we in het trefwoordenregister naar een begrip als paradoxale interventie, dan zien we dat dit in het hele handboek één keer wordt genoemd (dit klopt overigens niet helemaal want het komt wel iets vaker voor). Op het weglaten van de strategisch-cybernetische benadering kom ik terug in een aparte bijdrage in nummer 21.4.

Het hoofdstuk over systemische consultatie illustreert heel treffend het strategisch-cybernetische denken van de systeemtherapeut. Hoofdstukken waarin ik onder andere het 'echte' systemische denken ook duidelijk terugvind, zijn die over de behandelcontext, verslaving en geheimen. Dit laatste hoofdstuk is een goed voorbeeld van wat systeembenadering van oudsher altijd heel goed heeft gedaan: het laten zien van andere aspecten van een probleem waarmee cliënten zitten, vaak tegenovergesteld aan hun ei-

gen beleving van dat probleem en de reden waarom ze er hulp voor zoeken.

De keuzes die door de redactie zijn gemaakt, raken ook aan de globale tendens die het handboek nu naar mijn indruk heeft. Het boek in zijn geheel ademt een congruente sfeer van begrip, uitleg, verklaren, anders duiden, e.d. Een frisse tegenwind, met een schok een totaal ander perspectief op het probleem neerzetten, dwars op de beleving van de cliënt, en daarmee ook humor en relativering, zijn altijd kenmerkende waarden geweest van de systeembenadering. Ik vind dat dit aspect van de grondhouding van de systeemtherapeut in dit handboek onderbelicht is gebleven en dat kind zouden we met het badwater van de Milanese school niet hebben hoeven weggooien. In die zin vind ik dit toch meer een handboek voor gezins- en relatietherapie en het eerste uit 1991 meer een handboek voor systeemtherapie, terwijl de titels nu andersom liggen. Kortom, er zit veel Venus in het huidige boek, maar er had wel wat meer Mars in gemogen.

Al met al kan dit boek een nieuwe impuls geven aan de opleidingen of bijscholing in de systeemtherapie op een breed terrein, ook al vormt het voor de 200-urige NVRG-opleiding tot systeemtherapeut niet meer dan een goed vertrekpunt.

Lot Wouda

... kenmerkende waarden van de systeembenadering ...